

- [Hírek](#)
- [Magazin](#)
- [Interjú](#) [Kritika](#) [Tudósítás](#) [Összeállítás](#)
- [Irodalom](#)
- [Első közlés](#) [Publicisztika](#) [Olvass bele](#) [Netnapló](#)
- [Média](#)
- [LiteraTV](#) [Litera Podcast](#) [Galéria](#)
- [HLO](#)

[Interjú](#) – 2020. október 15.

Izsó Zita: Ami megtörtént, annak van nyoma

Interjú–2020. október 15.

Interjú

Izsó Zita – Fotó: Veres Laura

A kötet első ciklusának a középpontjában egy kollektív trauma, a háború áll, de nem konkrét háborús eseményekről szerettem volna írni, hanem az ember sérülékenységéről és kiszolgáltatottságáról, a béke viszonylagosságáról. – Izsó Zitával Fenyő Dániel beszélgetett.

Legutóbbi versesköteted *Éjszakai földet érés* címmel jelent meg 2018-ban. Számos versedet számos nyelvre fordították már, most pedig megkezdődik a kötet egészének arabra fordítása. Milyen út vezetett idáig?

A tavalyi PesTexten volt egy nagyon érdekes műfordító műhely, aminek a keretében Simon Bettina, Lanczkor Gábor és Visky András írásai mellett az én verseimmel is foglalkozott néhány fiatal fordító. Itt ismerkedtem meg Gamaledin Kareemmel, aki rögtön le is fordított néhány verset arabra a kötetből, és már ekkor jelezte, hogy szívesen foglalkozna a többi szöveggel is. Számomra mindig hatalmas élmény, ha egy-egy új nyelven is olvashatóak lesznek a verseim. Nem csak azért, mert így többekhez eljuthat, és mindig érdekes, hogy egy-egy új közegben hogyan szólnak meg ezek az írások, hanem azért is, mert a műfordítók munkája nagyon sokszor segít abban, hogy jobban rálássak a saját szövegemre, akár az esetleges következetlenségekre, akár a szövegben rejlő további lehetőségekre. Ráadásul az írás kevés kivételtől eltekintve általában magányos tevékenység, a fordítókkal viszont lehetőség van egyfajta nagyon izgalmas, kreatív csapatmunkára, amit nagyon szeretek, az észrevételeik, ötleteik, megoldási javaslataik pedig adott esetben egészen új dimenziókkal gazdagíthatják a szöveget. A legnagyobb élmény pedig számomra az, hogy ezekben az esetekben szinte kivétel nélkül valami új születik. Nagy szerencsém van, mert eddig olyan kiváló műfordítók dolgoztak a szövegeimmel, mint például Relle Ágnes, Balogh Tímea, Marton Ágnes, Robert Svoboda vagy éppen Mihók Tamás, és még sokáig sorolhatnám a neveket. Közben Kareem pályázott a kötet fordításának tervével a Petőfi Irodalmi Ügynökséghez, és megnyerte a fiatal műfordítóknak szóló ösztöndíjat, nemrég pedig kiderült, hogy egy szíriai kiadó érdeklődik a kötet iránt, és bár erről még korai beszélni, mindketten nagyon örülnénk, ha a teljes könyv megjelenhetne arabul.

A Facebookon-oldaladon azt írtad, „Amikor az *Éjszakai földet* érés verseit írtam, sokszor eszembe jutott, mennyire örülnék neki, ha egyszer valaki lefordítaná ezeket a szövegeket arabra.” Miért érzed fontosnak kifejezetten az arab fordítást?

A kötet első ciklusának a középpontjában egy kollektív trauma, a háború áll, de nem konkrét háborús eseményekről szerettem volna írni, hanem az ember sérülékenységéről és kiszolgáltatottságáról, a béke viszonylagosságáról. A legelső versekben felismerhetőek bizonyos jelenkori háborús helyzetek, a ciklus második felében azonban szerettem volna időtől, tértől függetleníteni a verseket. Pont azt a fajta jelen időt szerettem volna megteremteni, amit akkor tapasztaltam meg, amikor gyerekkoromban a nagymamám mesélt az általa átélt borzalmakról. Ugyanakkor tény, hogy 2015-ben, amikor a menekültválság jobban érintette Magyarországot, nagyon sok, elsősorban Szíriából érkező menekülttel találkoztam, és a velük folytatott beszélgetések kapcsán értettem meg jobban a családom generációról generációra átadódott háborús traumáit, és azt, hogy miért álmodom gyerekkorom óta rendszeresen a háborúról, attól függetlenül, hogy soha nem éltem át hasonlót. Így személyes okból is nagyon örülnék az arab fordításnak, ugyanakkor persze szakmai szempontból is érdekes, hogyan működének abban a nyelvi közegben a szövegek. Ami a személyes részét illeti, ebből a szempontból nem is maguk a konkrét versek fontosak, hanem hogy egyáltalán, lehet ezekről a traumákról beszélni. Mert ez mindig felszabadító. Meg persze az is, hogy ami megtörtént, annak van nyoma. Nem csak a testen, hanem akár a másik emberben, vagy a versben is. Mert megőrizheti az embert, ha azt látja, hogy mindezt meg lehetett tenni vele, és semmi sem változott. És ez szerintem nem is a következmény nélküiség miatt borzalmas, hanem mert elszigeteli, magányosságra ítéli a szenvedőt, tulajdonképpen egyedül marad. És a vers talán megteremtheti a lehetőséget a beszédre.

A kötet verseinek jelentős része a háborús események okán kiszolgáltatottá váló civilek veszteségeit, tapasztalatait jeleníti meg, a kötet vége felé haladva pedig inkább a szorosabb családi, rokoni kapcsolatokban bekövetkező nehézségek kerülnek előtérbe: halál, vetélés, sérült gyermek születése. Az eddigi fordítások után a más nyelvű értelmezői közegekből milyen visszajelzéseket kaptál, illetve mit gondolsz, az arab nyelvi közegben miként fognak működni a szövegek?

Pont nemrég volt egy kétnyelvű felolvasásunk az egyik fordítómmal, Marton Ágnessel közösen a PEN America szervezésében, és a visszajelzések alapján abszolút működtek ezek a versek abban a közegben is, attól eltekintve, hogy az ottani olvasóknak nyilván egész másfajta kollektív trauma-élményeik vannak. Ugyanakkor én általában kapcsolódási pontokat keresek, amik talán segítenek megteremteni a lehetőséget a megértésre. Mert mélyebben kapcsolódunk, mint gondolnánk, és ha odafigyelünk a másokra, sokkal többet megtudhatunk magunkról.

Pont most láttam Prágában Agnieszka Holland új filmjét, a Sarlatánt. Akivel láttam, azt mondta, hogy szerinte ez a film külföldön nem lesz annyira sikeres, és kíváncsi volt arra, hogy számomra például magyarként nem volt-e unalmas, mert miért érdekelne minket egy film egy cseh gyógyítóról, amikor nálunk talán nem is élt senki hozzá hasonló. És persze, számomra a helyzet nem volt ismerős, önmagában ehhez nem tudtam kapcsolódni, ugyanakkor nagyon érdekelt az a kettősség, hogy egy ember, aki sokat kockáztatva az egész életét arra áldozta, hogy másoknak segítsen, ezzel párhuzamosan személyes érdekből, a jellembeli gyengeségei miatt kifejezetten gonosz és megbocsáthatatlan dolgokat is el tudott követni. Mert persze előfordul, hogy Saul leesik a lováról, és hirtelen Pál lesz, de sokkal gyakoribb, hogy az ember Saul és Pál egyszerre. És akkor vajon mit kezdünk ezzel? Ez egy olyan dolog, amiről szerintem nagyon bátor dolog beszélni, és teljesen mindegy, hogy a film hol játszódik, és konkrétan milyen történetet dolgoz fel. Mindenesetre valami hasonlóra törekszem a versekben: az emberben rejlő ellentmondásokat, és az azonosságot megmutatni nyelvi és kulturális közegetől függetlenül, mert mindig az a legérdekesebb, hogy mit teszünk ezután. Hogy felismerjük-e magunkat, a saját félelmeinket a másik emberben, vagy inkább hátat fordítunk neki.

A kötetéről szóló kritikák rendszerint érintették a versek esetleges érzékenyítő funkcióját. Hogy látod, szükség van-e arra, hogy az irodalom egyfajta érzékenyítő munkát is elvégezzen?

Szerintem alapvetően nincs, és nem is jó, ha egy szövegnek ez az elsődleges célja. Már csak azért sem, mert a legfontosabb ilyen jellegű élményeink, amikor igazán mélyen megértünk valamit, mindig nagyon személyesek, és másnál nem biztos, hogy ugyanúgy működnek. Számomra például meghatározó élmény volt, amikor találkoztam egy szír menekült családdal, és az édesapa hasonló zakót viselt, mint az én apukám. De akinek nincs ilyen élménye, az talán észre sem vette volna ezt, vagy más módon, más élményen keresztül

kapcsolódott volna. Ha van valamilyen szerepe az irodalomnak, a művészetnek, inkább az lehet, hogy megmutassa a legkülönbözőbb látásmódok érvényességét. És hogy bátorítson a látásra. Hogy ki merjük nyitni a szemünket a víz alatt.

Te magad is foglalkozol világirodalommal. Az *Üveghegy* meseirodalmi oldalának, a FISZ–Kalligram Horizontok Világirodalmi Sorozatának, valamint az 1749 online világirodalmi magazin szerkesztője vagy. Mit gondolsz, a kortárs magyar irodalomra milyen mértékben van hatással a kortárs, vagy közel-kortárs világirodalom?

Én úgy veszem észre, hogy egyre inkább. Talán elsősorban azoknak a költőknek a líráján figyelhetők meg ezek a hatások, akik maguk is fordítanak, akár a 1749-nek, akár a Versumnak, akár más folyóiratoknak: elég csak Fenyvesi Orsolya Anne Carson-fordítására, vagy G. István László, Krusovszky Dénes és Sirokai Mátyás Simon Armitage-fordításköteteire gondolni. De említhetném Vörös Istvánt és az által magyarrá ültetett remek cseh szerzőket is, illetve John Ashbery kötetét is, ami nemrég jelent meg Krusovszky Dénes, Lanczkor Gábor és Mohácsi Balázs fordításában a 21. Század Kiadó Versum-könyvek sorozatában.

Az oldal a Petőfi Irodalmi Ügynökség alá tartozik, amelyet már számos kritika ért az intézet céljai és vezetőjének kijelentései miatt. Hogyan lehetséges ettől a vitamezőtől távol tartani egy ehhez mégis szorosan kapcsolódó fórumot?

A 1749 a Petőfi Irodalmi Ügynökség irodalmi import-export igazgatóságához tartozik, mint többek között a PesText, a különböző nemzetközi könyvvásárokon való magyar jelenlét, a fordítástámogatások és a Fordítóház. Úgy gondolom, hogy a mindenféle vitamezőtől való távolmaradás kulcsa elsősorban a minőség. Hogy olyan szerzőktől igyekszünk igazi különlegességeket közölni, mint például Roberto Bolaño, Vlagyimir Szorokin vagy Jericho Brown, de említhetném David Foster Wallace Roger Federerről szóló írását is, amit Sipos Balázs kiváló fordításában közöltünk. Emellett tanácsadó testületünk névsorát látva is egyértelmű lehet mindenki számára, hogy a 1749 egy szigorúan szakmai oldal.

Az 1749 egyike azoknak a rendkívül fontos kezdeményezéseknek, amelyek a világirodalmat a csupán magyar nyelven olvasók számára is elevenné teszik, az oldalon pedig esszék és más irodalmi szövegek mellett interjúk is olvashatók nemzetközi szerzőkkel. Ha az oldalon ráklikkel valaki az 1749 könyvek, vagy a Rendezvénynek fültre, egy narancssárga sávban fehér betűkkel azt olvashatja: Hamarosan... Milyen távlati tervei vannak az oldalnak?

Az egyik legfontosabb távlati cél a Jelenkor Kiadóval közös könyvsorozatunk: ennek az első kiadványa egy spanyol kortárs költészeti antológia lesz, amit Zelei Dáviddal közösen szerkesztettünk. Emellett szeretnénk bizonyos időközönként válogatásköteteket megjelentetni, ami az előző év legkiemelkedőbb közléseit fogja tartalmazni.

Skandináv, szláv, ázsiai és angolszász területről érkező szerzők szövegei is olvashatók az oldalon. A világirodalom beláthatatlan terep, hogyan lehet benne mégis tájékozódni, mi alapján kerülnek kiválasztásra a fordítandó szerzők?

Már a kezdetektől elsődleges céljaink közé tartozik a sokszínűség. Igyekszünk teret biztosítani a magyarra kevesebbet fordított régióknak, nyelveknek, így rendszeresen publikálunk például fordításokat kínai, koreai és japán nyelvből, de afrikai szerzőktől is közlünk írásokat, és egy örmény költő verse is épp megjelenés előtt áll. Emellett műfajilag is szeretnénk minél változatosabbak lenni, így szépirodalmi fordítások mellett cikket, toplistákat, interjúkat, és értelmező szövegeket, kritikákat, esszéket, tanulmányokat is közlünk. A válogatás elsődleges szempontja azonban mindig a minőség.

Több helyre, köztük a nemzetközi lírának helyt adó *Versumra* is fordítasz, emellett te ültetted át magyarra Rafael Pinedo *Plop* című regényét is, de számos életútjukat, tevékenységüket tekintve is érdekes női szerzőtől fordítasz, (Kim Hyesoon, Yu Xihua vagy Alejandra Pizarnik). Ezek az irodalmi tapasztalatok, a fordított, olvasott szerzők szövegei miként befolyásolják saját írásaidat?

Sokszor mondják, hogy az emberről nagyon sokat elárul, hogy kik a barátai: emellett szerintem az is, hogy mik a kedvenc versei. (Egyik kedvenc költőm, Markó Béla ír valami hasonlót *Hátrahagyott ars poetica* című versében: „Annyi vers megsebzett engem,/ annyi vers átfújt rajtam tavasszal,/ annyi vers zuhant rám ősszel váratlanul,/ mint súlyos kő az érett, csonthéjú dióra,/ hogy a szétszóródott betűkből/ talán megtudhatjátok, ki

voltam”). Engem minden új vers úgy inspirál, mint minden új ember, akit megismerek. A világirodalmi tájékozottság pedig egyértelműen hatalmas inspirációs forrás, de ez szerintem elsősorban nem a versnyelvemen érhető tetten, a konkrét kapcsolat általában nehezen követhető. Kicsit olyan ez, mint amikor az egyik gyertya átadja a másiknak a fényt, de ez nálam egész más dolgokat világít majd meg, mint az eredeti szerzőnél.

Úgy tudom, újabb köteten dolgozol. Mesélj róla kicsit, mennyiben kapcsolódik az előző kötetedhez?

Egyelőre még verseket írok, és nem kötetet, mert még nem jutottam el a szerkesztés fázisáig. Ugyanakkor az előző kötet lezárása után még volt bennem egyfajta lendület, és közvetlenül utána is elég sok szöveget írtam. Mindig törekszem valamiféle megújulásra, elmozdulásra, és azt hiszem, ezt most sem lesz másként. A kapcsolódási pont pedig talán az a látásmód lesz, ahogy a körülöttem lévő világot nézem, ahogy igyekszem szétszedni és újra összerakni a dolgokat, hogy ezáltal megmutassam a másik oldalukat. Engem mindig a rejtett összefüggések inspirálnak. Ez lehet egy kép, vagy egy sokszor távolinak tűnő kapcsolat felfedezése. Nem hiszek a vers mindenhatóságában, nem gondolom, hogy a vers nélkül ezeket az emberek egyáltalán nem vennék észre. Viszont mindig nagyon izgalmas megtalálni azt a módot, ahogy a leginkább érvényesen lehet beszélni róluk.

Fenyő Dániel

- **Megosztás** 113
- **Nyomtatás**

Címkék

- [Izsó Zita](#)
- [Fenyő Dániel](#)
- [interjú](#)
- [1749](#)

Kapcsolódó cikkek

- [A hét verse – Izsó Zita: Az új remény.](#)
- [Izsó Zita: Éjszakai földet érés \(részlet\)](#)
- [A karácsony versei – Izsó Zita: Vendégség](#)

”

a műfordítók munkája nagyon sokszor segít abban, hogy jobban rálássak a saját szövegemre, akár az esetleges következtetlenségekre, akár a szövegben rejlő további lehetőségekre.

”

2015-ben, amikor a menekültválság jobban érintette Magyarországot, nagyon sok, elsősorban Szíriából érkező menekülttel találkoztam, és a velük folytatott beszélgetések kapcsán értettem meg jobban a családom generációról generációra átadódott háborús traumáit, és azt, hogy miért álmodom gyerekkorom óta rendszeresen a háborúról,

”

Mert persze előfordul, hogy Saul leesik a lováról, és hirtelen Pál lesz, de sokkal gyakoribb, hogy az ember Saul és Pál egyszerre.

”

Ha van valamilyen szerepe az irodalomnak, a művészetnek, inkább az lehet, hogy megmutassa a legkülönbözőbb látásmódok érvényességét. És hogy bátorítson a látásra. Hogy ki merjük nyitni a szemünket a víz alatt.

”

Igyekszünk teret biztosítani a magyarra kevesebbet fordított régióknak, nyelveknek, így rendszeresen publikálunk például fordításokat kínai, koreai és japán nyelvből, de afrikai szerzőktől is közlünk írásokat, és egy örmény költő verse is épp megjelenés előtt áll.

”

„Annyi vers megsebzett engem,/ annyi vers átfűjt rajtam tavasszal,/ annyi vers zuhant rám ősszel váratlanul,/ mint súlyos kő az érett, csonthéjú dióra,/ hogy a szétszóródott betűkből/ talán megtudhatjátok, ki voltam”.)

”

Ez lehet egy kép, vagy egy sokszor távolinak tűnő kapcsolat felfedezése. Nem hiszek a vers mindenhatóságában, nem gondolom, hogy a vers nélkül ezeket az emberek egyáltalán nem vennék észre. Viszont mindig nagyon izgalmas megtalálni azt a módot, ahogy a leginkább érvényesen lehet beszélni róluk.

- [Impresszum](#)
- [Rólunk](#)
- [Partnerek](#)
- [Médiaajánlat](#)
- [Írólap](#)

-
-
-

© Litera.hu Kft. 2002-2021

PULITZER-DÍJ 2005